

Εισήγηση συμβούλων Θ. Καμπαγιάννη και Δ. Σαραφιανού στο ΔΣ του ΔΣΑ για το σκάνδαλο των τηλεφωνικών υποκλοπών (12/9/2022)

1. Το απαραβίαστο του απορρήτου των επικοινωνιών αποτελεί συνταγματικά κατοχυρωμένο ατομικό δικαίωμα, το οποίο δύναται να αρθεί, κατ' εξαίρεση, υπό ιδιαιτέρως αυστηρές προϋποθέσεις και μόνο υπό τις εγγυήσεις του νόμου και για λόγους, αποκλειστικά και μόνο, εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 19 παρ. 1 Σ. και τις πρόνοιες του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ και των άρθρων 7 και 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
2. Η αλματώδης αύξηση των εισαγγελικών διατάξεων παρακολούθησης (“νόμιμης επισύνδεσης”) τηλεφωνικών επικοινωνιών με την επίκληση λόγων “εθνικής ασφάλειας” (α. 3 ν. 2225/1994) από το 2005 μέχρι σήμερα, με αποκορύφωμα την έκδοση 15.475 εισαγγελικών διατάξεων μόνο το έτος 2021 από μία και μόνο εισαγγελέα (ήτοι περίπου 60 διατάξεις κάθε εργάσιμη ημέρα!), αποδεικνύει τόσο την καταχρηστικότητα του νομικού πλαισίου και της εφαρμογής του όσο και τις διαχρονικές ευθύνες των κυβερνήσεων. Με τις διατάξεις αυτές, οι τηλεφωνικές συνομιλίες εκατοντάδων χιλιάδων πολιτών παρακολουθούνται (αν συνυπολογίσει κανείς τους συνομιλητές των παρακολουθούμενων), χωρίς σχηματισμό δικογραφίας και χωρίς την οποιαδήποτε προστασία, αφού κανένα ένδικο μέσο δεν προβλέπεται για μια παρακολούθηση που είναι τελικά απόρρητη για τον θιγόμενο πολίτη (ιδίως μετά και την τροπολογία του Μαρτίου 2021, άρθρο 87 του ν. 4790/2021, που τροποποίησε την παρ. 9 του άρθρου 5 του ν. 2225/1994).
3. Οι αποκαλύψεις για την παρακολούθηση του αρχηγού του τρίτου κοινοβουλευτικού κόμματος Ν. Ανδρουλάκη (την περίοδο που ήταν υποψήφιος πρόεδρος του κόμματος) και του δημοσιογράφου Θανάση Κουκάκη μέσω “νόμιμης επισύνδεσης” της ΕΥΠ, σε συνδυασμό με την παγίδευση ή την απόπειρα παγίδευσης των κινητών τους τηλεφώνων μέσω του κατασκοπευτικού λογισμικού Predator, υποδεικνύουν την ύπαρξη κυκλώματος παρακολούθησης πολιτικών προσώπων και δημοσιογράφων με εμπλοκή των ελληνικών μυστικών υπηρεσιών. Η καταγγελία της παγίδευσης του κινητού τηλεφώνου του πρώην υπουργού και νυν βουλευτή του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης Χρήστου Σπίρτζη με το ίδιο λογισμικό επιτείνει τις υπόνοιες ύπαρξης οργανωμένου κυκλώματος. Σοβαρές καταγγελίες παρακολούθησης του τηλεφωνικού του κέντρου από “άγνωστους δράστες” έχει δημοσιοποιήσει και το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας από το 2016 μέχρι και το 2021, χωρίς η διερεύνηση να έχει οδηγήσει στην ταυτοποίηση των δραστών.
4. Οι ήδη αποδεδειγμένες παρακολουθήσεις του Νίκου Ανδρουλάκη και του Θανάση Κουκάκη από την ΕΥΠ κατά την περίοδο που πολιτικός και διοικητικός της προϊστάμενος ήταν ο ίδιος ο Πρωθυπουργός, ο οποίος με προσωπική του απόφαση την έθεσε υπό την εποπτεία του την επομένη των εθνικών εκλογών του 2019 (ΦΕΚ Α' 119/8-7-2019), δημιουργούν στο πρόσωπό του αντικειμενική πολιτική ευθύνη. Η πολιτική αυτή ευθύνη δεν μεταβιβάζεται σε μετακλητούς υπαλλήλους (όπως ο γενικός γραμματέας του πρωθυπουργικού γραφείου) ή σε υπηρεσιακούς παράγοντες (όπως ο πρώην διοικητής της ΕΥΠ, ο οποίος, σημειωτέον, ήταν προσωπική επιλογή του Πρωθυπουργού και για τον οποίο τροποποιήθηκε ο νόμος καθώς δεν διέθετε τα προβλεπόμενα προσόντα).
5. Ο ισχυρισμός ότι η παρακολούθηση του Ν. Ανδρουλάκη ήταν “νόμιμη αλλά πολιτικά μη ανεκτή”, τη στιγμή μάλιστα που η κυβέρνηση δηλώνει ότι δεν γνωρίζει τα έγγραφα του σχετικού φακέλου, αποτελεί νομικό και πολιτικό παραλογισμό. Η τήρηση του νόμιμου τύπου έκδοσης εισαγγελικής διάταξης δεν αρκεί για τον χαρακτηρισμό της παρακολούθησης εν ενεργεία ευρωβουλευτή ως κατ' ουσίαν σύλληψης, με δεδομένη και την αυξημένη προστασία που οι καλυπτόμενοι από τη βουλευτική ασυλία βουλευτές και ευρωβουλευτές απολαμβάνουν από το Σύνταγμα (άρθρο 61 παρ. 3 Σ για το βουλευτικό απόρρητο). Η νομιμότητα της εισαγγελικής διάταξης μπορεί να κριθεί επί της ουσίας μόνο με γνώση των δεδομένων του σχηματισθέντος φακέλου, τον οποίον ο Πρωθυπουργός δηλώνει ότι δεν έχει “δικαίωμα” να γνωρίζει, κατά παράβαση κάθε έννοιας δημοκρατικής αρχής. Η επίκληση του απορρήτου από ιδιώτες στα πλαίσια εξέτασής τους από την αρμόδια Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας (ομοίως και στη σχηματισθείσα Εξεταστική Επιτροπή) και η κάλυψή τους από τον Πρωθυπουργό, ο οποίος θα μπορούσε να άρει το απόρρητο ως διοικητικός και

πολιτικός προϊστάμενος της ΕΥΠ (άρθ. 14 παρ. 4 ν. 3649/2008), υποδεικνύουν κυβερνητική πρόθεση συγκάλυψης του σκανδάλου.

6. Κατόπιν τούτων, καθίσταται εξόχως προβληματική η αποκλειστική διερεύνηση από την Εισαγγελία του Αρείου Πάγου της διαρροής στοιχείων που αποκαλύπτουν το σκάνδαλο των υποκλοπών, αντί της διερεύνησης της νομιμότητας των παρακολουθήσεων για όλες τις καταγγελλόμενες υποθέσεις (μηνύσεις Ν. Ανδρουλάκη, Θ. Κουκάκη, Χρ. Σπίρτζη, Στ. Μαλιχούδη, κοκ). Η δικαιοσύνη οφείλει να διερευνήσει τόσο τη νομιμότητα ή μη των αιτούμενων παρακολουθήσεων από την ΕΥΠ και της έκδοσης σχετικών εισαγγελικών διατάξεων από την αρμόδια προς τούτο Εισαγγελέα, όσο και τη χρήση του κατασκοπευτικού λογισμικού Predator από εταιρεία που εξακολουθεί ανενόχλητη να το εμπορεύεται με έδρα την Αθήνα. Η διερεύνηση αυτή πρέπει να αφορά κακουργηματικά αδικήματα (εγκλήματα κατά της ασφάλειας των τηλεφωνικών επικοινωνιών σε διακεκριμένη μορφή αναφορικά με διακινδύνευση θεμελιωδών αρχών και θεσμών του Πολιτεύματος, κατ' άρθρο 292Α παρ. 4 εδ. γ του ΠΚ κατά παραπομπή στο ά. 134 ΠΚ, κοκ).

7. Το μείζον ζήτημα που ανέκυψε θέτει την ανάγκη άμεσης επανεξέτασης του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου ως προς την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών και κατάργησης του νομικού πλαισίου που το φαλκιδεύει. Ιδιαίτερα όσον αφορά τις “νόμιμες επισυνδέσεις” κατόπιν αιτήματος των αρχών (ΕΥΠ, ΔΙΔΑΠ, ΔΑΕΕΒ) με εισαγγελικές διατάξεις που επικαλούνται την κατ' εξοχήν αόριστη νομική έννοια της “εθνικής ασφάλειας” (άρθ. 5 του ν. 2225/ 1994), η υπογραφή της διάταξης από δεύτερο εισαγγελέα (βλ. ΠΝΠ, ΦΕΚ Α-152, 9/8/2022) είναι προφανώς αλυσιτελής, καθώς όσο ίσχυε (2008-2018) δεν απέτρεψε τη δραματική αύξηση των ανώνυμων και αναιτιολόγητων εισαγγελικών διατάξεων. Απαιτείται η νομοθέτηση ασφαλιστικών δικλίδων και τουλάχιστον: της επώνυμης άρσης, της πρόβλεψης ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, της κύρωσης από δικαστικό συμβούλιο και της μεταγενέστερης πληροφόρησης του θιγόμενου πολίτη σε περίπτωση μη σχηματισμού δικογραφίας, ώστε να υπάρχει δυνατότητα άσκησης ένδικων μέσων.

8. Πέραν της διαφύλαξης του απορρήτου των τηλεφωνικών επικοινωνιών όλων των πολιτών, ιδιαίτερο ζήτημα ανακύπτει όσον αφορά την προστασία του απορρήτου των δικηγόρων με τους εντολές τους στα πλαίσια προστασίας του δικηγορικού απορρήτου (άρθρο 20 του Συντάγματος για την παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια, άρθ. 38 και 39 του Κώδικα Δικηγόρων, άρθ. 32 του Κώδικα Δεοντολογίας του Δικηγορικού Λειτουργήματος, άρθρο 371 του Ποινικού Κώδικα, αρθ. 99 παρ. 4, 212 παρ. 1-3 και 248 παρ. 6 εδ. β του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, κοκ). Με δεδομένη την ύπαρξη δημοσιευμάτων που αναφέρονται σε παρακολούθηση δικηγόρων από την ΕΥΠ (Εφημερίδα Συντακτών, 14/11/2021), ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών θα προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για τη διαφύλαξη του απορρήτου των επικοινωνιών των δικηγόρων πανελλαδικά, απαιτώντας την άμεση δημοσιοποίηση όλων των περιπτώσεων παρακολούθησης για λόγους “εθνικής ασφάλειας” και τη νομοθέτηση ειδικών προστατευτικών ρυθμίσεων που υπάρχουν σε άλλες έννομες τάξεις (πχ Γαλλία) για τους δικηγόρους και αντίστοιχα λειτουργήματα (δημοσιογράφοι, δικαστές, κοκ).

9. Ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών, ως θεσμικός θεματοφύλακας των δικαιωμάτων και των ελευθεριών όλων των πολιτών και του κράτους δικαίου, απαιτεί την πλήρη διαλεύκανση της υπόθεσης των τηλεφωνικών παρακολουθήσεων, την αποκάλυψη διά της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της λίστας όλων των πολιτικών προσώπων, δημοσιογράφων, δικηγόρων, κοκ που έπεσαν θύματα καταχρηστικής παρακολούθησης και την απόδοση πολιτικών και ποινικών ευθυνών. Στα πλαίσια της σημερινής του απόφασης, ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών θα λάβει σχετικές πρωτοβουλίες όπως: τη διοργάνωση εκδηλώσεων, την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, την υποβολή νομοθετικών προτάσεων, τη συνάντηση με την Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ) και τη στήριξη του ελεγκτικού της έργου, την ανάληψη νομικών ενεργειών, τον συντονισμό με τις Ενώσεις δημοσιογράφων, δικαστών, κοκ.

10. Για την πλήρωση των ως άνω σκοπών, το Διοικητικό Συμβούλιο του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών συγκροτεί επιτροπή που θα υλοποιήσει τις σχετικές πρωτοβουλίες, σε συντονισμό με τους Δικηγορικούς Συλλόγους όλης της χώρας.